

Муниципальное бюджетное общеобразовательное учреждение
средняя общеобразовательная школа № 24 им. Бутаева К.С.
г. Владикавказ РСО - Алания

Рассмотрено на ШМО

Председатель МО

Пр. № 1 от «01» 09 2022г.

/ К.К. Хубецова / К.К. Хубецова

Согласовано

Зам.директора по УВР

«01» 09 2022г.

/ Э.С. Алборова / Э.С. Алборова

«УТВЕРЖДАЮ»

Директор МБОУ СОШ №24

«01» 09 2022г.

/ Ф.Н. Кибизов / Ф.Н. Кибизов

Рабочая программа

по родному языку

2 класс

(влад.)

на 2022 -2023 учебный год

учитель осетинского языка: Хубецова К.К.

Ирон æвзаджы программæ 1–4-æм кълæстæн

Ахуырадон программæйы иумæйаг характеристикæ

Национ ахуырады сæйраг хæстæй иу у скъоладзауты алыварсыг рæзтæн бындур сæвæрын.

Царды æппæт фæзындтæ, хицæндзинаedtæ æмæ ногдзинаedtæ ахуырдаутæ хъуамæ базоней сæ мадæлон æвзаджы фæрцы.

Программæ арæзт у поликультурон ахуырады бындурыл, æххæстгонд цæуынд федералон падзахадон ахуырадон стандарттæ.

Ирон æвзаджы урокты базонгæ уыдзысты æппæтуæрæсейон æмæ æппæтдунеон культурон хæзнатимæ. Нæ алыварсы дунеимæ зонгæдзинад арæзт цæуы ахæм фæткыл: хи райгуырæн къуым базоныны фæстæ рахизын Уæрæсейы, стæй та æппæт зæххы къорийы тыххæй зонинагтæм.

Бæрæггонд цæуынд ирон национ ахуырадон нысантæ:

1. Рæзын кæнын мадæлон æвзаджы культурæ – уый у нæ рæзгæ фæлтæр хъомыл кæныны сæйраг фæрæз.

2. Мадæлон æвзаджы фæрцы скъоладзауты зонгæ кæнын дунейы æппæт культурон æмæ техникон æнтыстытимæ.

Программæ арæзт у традицион методикæйы бындурыл, фæлæ пайдагонд цæуы ног технологитæй.

Бæрæггонд дзы æрцыдысты рæзгæ ахуырады системæйы нысантæ, уыдон сты:

– скъоладзауты ахуырмæ сразæнгард кæнын;
– æрмæг сын цæттæйæ дæтгæ нæу, фæлæ саразын ахæм уавæртæ, цæмæй зонындзинаedtæ райсынмæ сæхæдæг тырной;

– кусын æппæт скъоладзауты рæзтыл, куыд тыхджын, афтæ лæмæгъты дæр;

– алкæмæн дæр хъуамæ лæвæрд цæуа, йæ бон цас у, уыйас – йæхи цæстæнгас, йæ зонындзинаedtæ равдисын йæ бон куыд уа, йæхæдæг хатдзæгтæ кæнынмæ куыд арæхса, афтæ;

– дæттын, скъоладзауты (суанг тыхджынты дæр) бæстон ахъуыды кæнын цы хæслæвæрдтыл бахъæудзæн, ахæмтæ; сæ бон сæ сæххæст кæнын куы нæ уа, уæддæр сыл хъуыды кæндзысты, стæй сæ ахуыргæнаеджы æххуысæй базондзысты.

Ахуырады фæрæзтæй иу у алгоритм. Уый у æрмæг æнцондæр, бæстондæр, арфдæр, кæрæдзийы фæдыл раст фæткыл æвæрдæй бацамоныны мадзал. Алгоритмы фæрцы бæлвырд æрфыссæн ис æвзаджы æппæт фæрстытæ къæпхæнгай, æнцонæй: ахуырдауты æфтауы сфæлдыстадон хуызы хъуыды кæныныл, бæлвырд куысты хуызтæн раст дзуапп ссарыныл, хъæугæ хатдзæгтæм æрцæуыныл.

Кæстæр кълæсты скъоладзауты рæзтыл кусын амоны, цы зонындзинаedtæ райстой, уыдонæй алы уавæрты пайда кæнын зонын, бæлвырд зонындзинаedtæ хибарæй агурын, рæдыд цæмæн æрцыд, уый сбæрæг кæнын æмæ йæ сраст кæнын, æрмæджытæ кæрæдзиуыл барынмæ арæхсын æмæ сын сæ хицæндзинаedtæ irtасын.

Программæйы домæнтæм гæсгæ, ирон æвза г ахуыргæнгæйæ, урочы æвæрд цæуы ахæм хæстæ:

1. Æрмæг амоны алыхуызон цымыдисаг дидактикон æрмæджы руаджы, грамматикон, сфæлдыстадон хъæзтыты фæрцы.

2. Грамматикон æрмæг амоны лексикон æрмæджы фæрцы.

3. Мадæлон æвзагмæ цымыдисдзинад æвзæрын кæнын.

4. Скъоладзауты цæттæ кæнын уæлдæр кълæсты зындæр æмæ вазыгджындæр æрмæг ахуыр кæнынмæ.

5. Бæлвырд зонындзинæдтæ дæтгæйæ, урочы кусын скъоладзауты иумæйаг рæзтыл; рæзын сын кæнын сæ логикон æмæ сфæлдыстадон хъуыдыкæнынад; хъæздыг кæнын сæ дзырдуратон сконд;

6. Рæзын кæнын скъоладзауты коммуникативон арæхстдзинæдтæ, цæмæй сæ хъуыдытæ æнцонæй сæ бон дзурын уа, цæмæй архайой бæлвырд раныхæсты, цæмæй искайы сцымыдис кæной сæ ныхасмæ хъусынмæ, цæмæй сæ раныхæстæн хъæугæ кæронбæтгæн скæнын сæ бон уа; кусын ахуырдауты раст хъомыл кæныны фарстатыл.

Ацы нысантаæ æмæ хæстыл куыст цæуы уыцы иу урочы, кæрæдзийæ сын хицæн кæнæн нæй.

Ног федералон ахуырадон стандарттæ хынцгæйæ, программæ домы:

- урок методикон æмæ логикон æгъдауæй раст аразын;
- педагогон фæрæзтæй эффективонæй пайда кæнын;
- наукайы ног æнтыстытæй пайда кæнын;
- урок бæлвырд ахуырадон - хъомыладон процессы бындурыл аразын;
- скъоладзаутæн саразын бæлвырд уавæртæ сæ курдиат æххæстæй раргом кæнынæн;
- æндæр предметимæ баст æрмæгæй пайда кæнын;
- ног æрмæг амонгæйæ æнцой кæнын рацыд æрмæгыл;
- хынцын скъоладзауты рæзты æмвæзад æмæ психологон хицæндзинæдтæ;
- æрмæг хъуамæ дзуапп дæтта, царды цы ногдзинæдтæ æмæ ивддзинæдтæ цæуы, уыдонæн.

Райдайæн скъола бындур æвæры скъоладзауты зонындзинæдтæн æвзагæй, литературон касынадæй, ныхасы культурайæ, хъомыладай. Скъоладзаутæ разæнгард кæнынц ахуырмæ, куыстмæ, рæзы сæ хибарæй хъуыдыкæнынад.

Мадæлон æвзаджы ахадзындзинад стыр у, уымæн æмæ йæ бындурыл æнцондæр у, иронау цы предметтæ цæуынц, уыдон ахуыр кæнын, уымæй уæлдай, скъоладзаутæ базонынц, мадæлон æвзаг кæрæдзиимæ ныхас кæныны сæйраг фæрæз кæй у, уый.

Ирон æвзаг цымыдисаг æрмæджы бындурыл ахуыргæнгæйæ, скъоладзаутæм сæвзæры сæрыстырдзинад сæ мадæлон æвзагмæ; тырнындзинад йæ базонынмæ. Бамбарынц, раст дзургæ æмæ фысгæ ныхас кæй у адæймаджы иумæйаг культурæ æвдисæг.

Райдайæн кълæсты скъоладзаутæ хуымæтæг хуызы базонгæ вæййынц литературон æвзаджы нормæтимæ, ныхасы этикетимæ; рæзынц сæ коммуникативон арæхстдзинæдтæ.

1–4-æм кълæсты программæйы амынд сты ирон æвзаг ахуыр кæныны ахæм хæстæ:

- скъоладзауты ахуыр кæнын лæмбынæг хъусын, раст дзурын, кæсын æмæ фыссын;
- фонетикæ, лексикæ, дзырдарæзт, морфологи æмæ синтаксисы тыххæй зонындзинæдтæн бындур æвæрын;
- скъолайы агъоммæ скъоладзаутæм æвзаджы тыххæй цы хуымæтæг æмбарынад уыдис, уый сын, грамматикайы æгъдæуттыл æнцойгæнгæйæ, амонын, куыд бæлвырд системæ;
- каллиграфийыл ахуыр кæнын;
- растфыссынад, растдзурынад æмæ пунктуацийæ хуымæтæг зонындзинæдтæ дæттын;
- скъоладзауты дзырдуат хъæздыг кæнын;
- скъоладзауты фæлтæрын сæ хъуыдытæ бæлвырд æмæ аив дзурыныл.

Программæйы æвзаджы æрмæг лæвæрд у æнцондæрæй зындæрмæ, хуымæтæгдæрæй вазыгджындæрмæ хизыны принциптæм гæсгæ; æвзагæй ног зонындзинæдтæ лæвæрд цæуынц, раздæр цы базыдтой, ууыл æнцойгæнгæйæ.

Æвзаджы алы хæйттæ: фонетикæ, лексикæ, дзырдарæст, морфологи, синтаксис – кæрæдзиуыл æнгом баст кæй сты, уымæ гæсгæ алы къласы дæр ахуыргонд цæуынц бæлвырд системæмæ гæсгæ.

Райдайæн кълæсты скъоладзаутæ базонынц мыртæ æмæ дамгъæты сæйраг миниуджытæ; лексикон-грамматикон къордты (ныхасы хæйтты) грамматикон категориты тыххæй хуымæтæг зонинагтæ; сæ хицæндзинæдтæ; дзырдты арæст; раст дзурын æмæ раст фыссыны литературон нормæтæ. Синтаксисæй дæр райсынц хуымæтæг, фæлæ бæлвырд зонындзинæдтæ.

Цæмæй скъоладзауты хъуыдыкæнынад рæза, уый тыххæй практикон ахуырты рæстæг, стæй, ног теоретикон æрмæг амонгæйæ, хъæуы проблемон методæй пайда кæнын. Уый фæрцы ахуыргæнинагтæ архайдзысты хи хатдзæгтæ кæнын грамматикон фæзынды тыххæй.

Ахуыргæнæг йæ хъус хъуамæ дара, скъоладзаутæ ног грамматикон æмбарынад кæнæ раиртæст куыд бамбæрстой æмæ сæ пайда кæнын куыд зонынц, уымæ.

1–4-æм кълæсты ирон æвзаг ахуыр кæныны сæйраг хæстæй иу у раст æмæ сыгъдæг фыссыныл ахуыр кæнын, уымæ гæсгæ ацы куыстæн 1-аг къласы кæрон æмæ 2-аг къласы хъуамæ алы къуыри дæр лæвæрд цæуа сæрмагонд урок.

Сыгъдæгфыссынадæн лæвæрд фæлтæрæнтæ хъуамæ баст уой, урочы цы грамматикон æрмæг ахуыргонд цæуы, уыимæ; сæ растфыссынад зын бахъуыдыгæнæн кæмæн у, ахæм дзырдтимæ, вазыгджын æрмæгимæ. Дамгъæты растфыссынад æмæ сыгъдæгфыссынадыл куыст цæуы иумæ.

Ахуыргæнæг хъуамæ йæ хъус дара, скъоладзаутæ куыд бадынц, ручкæйыл куыд хæцынц, сæ тетрадтæ куыд æвæрд сты, уымæ. Хъуамæ алы скъоладзауимæ дæр куыст цæуа хибарæй, цæмæй алкаемæн дæр йæ фысты алыхуызон аиппытæ афойнадыл амынд цæуой.

Урокты скъоладзаутæн иумæйаг куысты хуызтæй уæлдай дæттæн ис хибарæй куыстытæ дæр. Ахæм урокты мидис бæрæггонд цæуы, программæйы алы къласæн дæр цы амындтытæ лæвæрд цæуы, уыдонæй.

Ирон æвзаджы программæйы структурæ

Райдайæн кълæсты ахуырадон программæ арæст у æртæ мидисджын хайæ: «Æвзаджы системæ», «Растфыссынад», «Ныхасы рæзтыл куыст».

Алы хайæн дæр ис йæхи ахуыры объект.

«Æвзаджы системæ» ахуыр кæны æвзаджы иуæгтæ: «Мыртæ æмæ дамгъæтæ», «Дзырд», «Хъуыдыйад». «Ныхасы рæзтыл куыст».

Мыртæ æмæ дамгъæтæ. Мыртæ æмæ дамгъæты тыххæй фыццаг зонындзинæдтæ скъоладзаутæ райсынц 1-аг къласы. Фыссыны æгъдауттæ ахуыргæнгæйæ, скъоладзаутæ фæцалх вæййынц нихасы мыртæ хъусын æмæ дзурыныл, кæрæдзийæ сæ хицæн кæныныл. Базонынц хъæлæсон æмæ æмхъæлæсон мыртæ, сæ хицæндзинæдтæ, цавдон æмæ æнæцавдон хъæлæсонтæ, зылангон æмæ æзылангон æмхъæлæсонтæ.

Ацы куысты хуызтæ кæнын хъæуы фыццаг къласæй цыппæрæммæ. Скъоладзаутæ хъуамæ базоней, дзырдтæ мыртæй арæст кæй сты, мыртæ дзургæ æмæ хъусгæ кæй кæнæм; фысгæйæ мыртæ дамгъæтæй нысангонд кæй цæуынц. Тынг ахсджиаг у, цæмæй скъоладзаутæ базоней, дзырды иу мыр æндæрæй ивгæйæ, дзырдæн йæ нысаниуæг дæр кæй айвы, уый. Базоней, дамгъæ у дыууæ мыры кæй амоны (*хъæлæсон æмæ æмхъæлæсон*). Ахадгæ куыст у дзырдтæн мырон-дамгъон æвзæрст кæнын.

1-аг æмæ 2-аг кълæсты бындур æвæрд цæуы мыртæ æмæ дамгъæтæ раст дзурыны æмæ фыссыны куыстæн. Уæлдæр кълæсты ацы куыст хъæуы бæстондæр æмæ уæрæхдæр кæнын: вазыгджындæр æрмæгæй пайдагæнгæйæ, скъоладзауты зонгæ кæнын хъæуы хъæлæсонтæ æмæ æмхъæлæсонты классификациимæ. Амонын ирон æмæ дыгурон æвзæгты иуæй-иу фонетикон хицæндзинæдтæ.

Дзырд. Райдайæн кълæсты æвзаджы урокты дзырд æвзæрст цæуы куыд лексикон æмæ грамматикон иуæг. Цæмæй скъоладзаутæ дзырдтæ раст фыссой, уый тыххæй сын хъуамæ зоной сæ лексикон нысаниуджытæ (*æмбæрста* – *æмбарын-æй*, *æмбæрзта* – *æмбæрзын-æй*).

Дзырды куыст цæуы æвзаджы æппæт æрмæг ахуыргæнгæйæ дæр:

– фонетикæ ахуыргæнгæйæ скъоладзаутæн амынд цæуы – мыртæ æмæ дамгъæтæ уымæн хъæуынц, цæмæй сæ аразæм дзырдтæ;

– морфологи ахуыргæнгæйæ загъд æрцæуы – ныхасы хæйттæ сты ахæм дзырдтæ, кæцытæ нысан кæнынц предметтæ, архæйдтытæ, æууæлтæ æ.а.д.;

– синтаксис ахуыргæнгæйæ амынд цæуы – хъуыдыйæдтæ, дзырdbæстытæ арæзт сты дзырдтæй, дзырдты æхсæн ис бæлвырд бастдзинæдтæ.

Сæ зонындзинæдтæ сын фидар кæнын хъæуы дзырдуатон куысты фæрцы. Хъуамæ ахуыргæнæг пайда кæна дзырдты нысаниуæг амоныны алыхуызон мадзæлттæй.

Дзырдуатон куысты фæрцы скъоладзаутæ базонынц, дзырдтæ кæй аразынц синонимон, антонимон, омонимон къордтæ, дзырдтæн кæй ис комкоммæ æмæ ахæсгæ нысаниуджытæ.

Дзырдтæ предметтæ, фæзындтæ, æмбарынадтæ, æууæлтæ æмæ архæйдтыты нæмттæ кæй нысан кæнынц, уый скъоладзаутæ базонынц фæлтæрæнты æрмæгæй æмæ æндæр уæлæмхасæн хæслæвæрдты фæрцы.

Скъоладзаутæ ахуыр кæнынц дзырдутæй хъæугæ дзырдтæ исыныл, сæ хъуыдытæ бæлвырд æмæ аив дзурыныл.

Райдайæн кълæстæй фæстæмæ амонын хъæуы ирон æмæ дыгурон æвзæгты иуæй-иу лексикон хицæндзинæдтæ.

Дзырдуатон фæлтæрæнтæ æххæстгонд цæуынц алыхуызон грамматикон-орфографион æрмæг ахуыр кæныны рæстæг.

1-аг къласы скъоладзаутæ базонынц дзырдтæ сæ фæрстытæм гæсгæ иртасын. Амынд сын цæуы, ирон æвзаджы фарст *чи?* æрмæст адæймаджы ном нысангæнæг дзырдтæм лæвæрд кæй цæуы.

Ахуыргæнæг бацамоны æмæ пайда кæны ахæм грамматикон æмбарынадтæй: «предмет», «предметы æууæл», «предметы архайд». Уæлдæр кълæсты ацы æмбарынадты бындурыл скъоладзаутæ базонынц терминтæ: *номдар*, *миногон*, *мивдисæг*.

Дзырды хæйттæ ахуыр кæнын райдайынц 3-аг къласы. Дзырдарæзт ахуыр кæнынаен ис стыр ахадындынад: æххуыс у зылангон æмæ æзылангон æмхъæлæсонты растфыссынадыл кусынаен, удаджы дызæрдыггаг æмхъæлæсонты растфыссынад базонынаен. Скъоладзаутæ базонгæ вæййынц грамматикон æмбарынадтимæ: «*уидаг*», «*разæфтуан*», «*фæсæфтуан*», «*кæрон*», «*бындур*», стæй аразгæ дзырдты растфыссынадимæ.

4-æм къласы дзырды хæйтты тыххæй зонындзинæдтæ скъоладзаутæ ныффидар кæнынц, ныхасы хæйттæ куы фæахуыр кæнынц, уæд.

Ныхасы хæйттæ ахуыргæнгæйæ, скъоладзауты бахъæуы ахæм зонындзинæдтæ: дзырды хæйттæ æмæ дзырдарæзты амæлттæ, дзырдты алыхуызон лексикон нысаниуджытæ, дзырдтæ кæрæдзимæ бастдзинады фæтк æмæ сæ бынат хъуыдыйады.

Райдайæн кълæсты скъоладзаутæ ахуыр кæнынц предметтæ, æууæлтæ, архæйдтытæ амонæг дзырдтæй тематикон къордтæ аразын.

Æппæт кълæсты дæр, дзырдты арæзт æмæ ныхасы хæйттæ ахуыргæнгæйæ, лæвæрд цæуы лексикон фæлтæрæнтæ. Уый фæрцы скъоладзаутæ бæрæг кæнынц дзырдты

алыхуызон нысаниуджытæ; сæ хъуыдытæ бæлвырдæй дзурынц, хъæугæ дзырдтæ агурынц, дзырдæн æндæр дзырдтимæ йæ ахастдзинадтæ бæрæг кæнынц.

Хъуыдыйад. Райдайæн кълæсты скъоладзаутæ базонгæ вæййынц текстимæ. Арæхсынц текст хъуыдыйæдтыл (хæйттыл) дих кæнын, хъуыдыйæдтæ сæ арæзмæ гæсгæ иртасын, хъуыдыйады уæнгтæ бæрæг кæнын, хъуыдыйады дзырдты бастдзинадтæ иртасын, хъуыдыйад дзырdbæстытыл дих кæнын æмæ дзырдты рæнхъæвæрд амонын.

Фидаргонд цæуынц хъуыдыйады сæйраг бæрæггæнæнтæ: хъуыдыйад арæзт у дзырдтæй, æвдисы æххæст хъуыды, дзырдтæ хъуыдыйады баст сты сæ нысаниуджытæм гæсгæ, алы хъуыдыйад дæр загъд цæуы бæлвырд хъæлæсы уагæй, хъуыдыйады иу дзырдæй иннæмæ ис фарст раттæн.

Скъоладзаутæ зонгæ кæнынц таурæгъон, фарстон, разæнгардгæнæн æмæ хъæрон хъуыдыйæдтимæ æмæ сæ интонацион арæзтимæ. Ахуыр кæнынц хъуыдыйæдтæ аразын, орфографион æмæ пунктуацион æгъдаутгæ хынцгæйæ: фыццаг дзырд стыр дамгъæйæ фыссын, хъуыдыйады кæрон стъæлф, фарсты æмæ хъæры нысæнттæ æвæрын.

Скъоладзаутæ бæстондæр базонынц терминтæ «*сæйрат*» æмæ «*зæгъинаг*»-ы мидис, райсынц иумæйаг зонындзинадтæ фæрссаг уæнгты тыххæй.

4-æм къласы скъоладзаутæ ахуыр кæнынц хъуыдыйады æмхуызон уæнгтæ, вазыгджын хъуыдыйæдтæ, комкоммæ ныхас æмæ сидæн, сæ интонацион арæзт, æрхæцæн нысæнтты æвæрынад.

Хъуыдыйады тыххæй зонындзинадтæ иу къласæй иннæмæ кæнынц вазыгджындæр, зындæр; скъоладзаутæн фылдæр æрмæг лæвæрд цæуы хибарæй кусынæн; алыхуызон схемæтæм гæсгæ хъуыдыйæдтæ аразынæн.

«**Растфыссынады**»-ы блоки нысан у райдайæн кълæсты скъоладзаутæн бацамонын æмæ ныффидар кæнын раст, æнæ рæдыдæй фыссыны арæхстдзинадтæ, орфограммæтæ бахъуыды кæнын

Фæлтæрæнтæ æххæст кæнын хъæуы, дзырдты растфыссынадыл кусгæйæ: дзырдуатон-орфографион диктантгæ; ахуыргæнæджы кастмæ хъусгæйæ, цы бахъуыды кодтой, уый фыссын; чиныгæй сфыст æ. а. д.

Зонындзинадтæ бæрæг кæныны сæйраг фысгæ куысты хуызтæ сты: контролон сфыст, диктантгæ грамматикон хæслæвæрдтимæ, изложенитæ, алыхуызон сфæлдыстадон куыстытæ.

Дзырдуатон диктанты дзырдты нымæц вæййы:

1 къласы: 5 – 7; 2 къласы: 8 – 10; 3 къласы: 10 – 12; 4 къласы: 12 – 15.

Контролон диктанты дзырдты нымæц хъуамæ уа:

1 къласы: 8 – 10 дзырды ахуыры азы фыццаг æмбис; 15 – 18 – афæдзы кæрон. 2 къласы: 25 – 30 дзырды ахуыры азы фыццаг æмбис; 35 – 45 – афæдзы кæрон. 3 къласы: 40 – 45 дзырды ахуыры азы фыццаг æмбис; 50 – 60 – афæдзы кæрон. 4 къласы: 65 – 70 дзырды ахуыры азы фыццаг æмбис; 75 – 80 – ахуыры азы кæрон.

Изложениты тексты дзырдты нымæц алы къласы дæр вæййы 15 – 20 дзырдæй фылдæр.

Ныхасы рæзтыл куыст. Ирон æвзаджы урокты сæйрагдæр нысæнтæй иу у скъоладзауты нихасы рæзтыл кусын. Ардæм хауы скъоладзауты нихасы хъæд аивдæр æмæ рæсугъддæр кæнын, сæ дзырдуат хъæздыг кæнын, сæ нихасы культурæ, сфæлдыстадон æмæ логикон хъуыдыкæнынад рæзын кæнын. Æвзаг ахуыр кæныны нысан ис уый мидæг, цæмæй, алывæрсыгæй йæ сахуыр кæнгæйæ, ахуырдаутæ арæхсой сæ хъуыдытæ æнцонæй зæгъынмæ: цæмæй сæ, чи сæм хъусы, уый æнцонæй æмбара, ма сæ тыхса, сæ нихас уа аив æмæ цымыдисаг. Æрмæг бацамонынæн пайда кæнын хъæуы бæрзонд, чиныгон стилæй фыст аив литературон уацмыстæй, кæнæ уыдонæй скъуыддзæгтæ, сæ мидис уа актуалон, баст уа царды æцæгдзинадимæ.

Грамматикон зониндзинаедтæ æрмæстдæр уæд уыдзысты æмбæрстгонд æмæ бæстон, скъоладзаутæ сæ дзургæ æмæ фысгæ ныхасы, се сфæлдыстадон куыстыты куы пайда кæной.

Ныхасы рæзтыл кусынаен лæвæрд цæуы изложенитæ æмæ сочиненитæ; архайын хъæуы ууыл, цæмæй сæ тексттæ уой, бæлвырд мидис кæмæн ис, царды алыхуызон цаутæ æвдыст кæм цæуынц, ахæмтæ. Фыссæн ис сывæллæттæн сæхи цардæй ист хабæртты тыххæй, фыстæг, уацхъуыд, хъусынгæнинаегтæ; агъуысты, уарзон хъазæны, цæрагойы æрфыссын.

Ныхасы рæзтыл куысты хуызтæ ма сты: ахуыргæнæджы фæрстытæн раст, аив дзуæппытæ дæттын; зонгæ аргъау кæнæ цыбыр радзырд текстмæ хæстæг, йæ хæйттæ йын нæ хæцца кæнгæйæ, дзурын (кæнæ ахуыргæнæджы фæрстытæм гæсгæ дзурын); иу нывмæ кæнæ цалдæр нывмæ гæсгæ хъуыдыйæдтæ кæнæ радзырд хъуыды кæнын; хъуыдыйæдтæ кæнæ текст бакæсгæйæ, фæрстытæн дзуæппытæ дæттын, дзургæйæ дæр æмæ фысгæйæ дæр.

Ныхасы рæзтыл куысты стыр ахадындынад ис текстæн. Скъоладзаутæ хъуамæ зоной текстты мидис æвзарын, хицæн хæйттыл æй дих кæнын, текстæн райдайæн кæнæ кæрон фыссын, текстæн сæргонд хъуыды кæнын; лексикон раиртæст ын кæнын. Скъоладзауты ныхас хъуамæ дзуапп дæтта литературон æвзаджы нормæтæн.

Скъоладзаутæн амынд цæуынц хи хорз дарыны æгъдæуттæ царды алы уавæрты дæр.

Алы урочы дæр скъоладзаутæ хъуамæ базонной 4 – 5 ног дзырды, уый фæстæ иннæ урокты уыцы дзырдтæ фæлхатгонд цæуой алыхуызон куысты хуызты æмæ фæлтæрæнты, цæмæй сæ скъоладзаутæ хуыздæр бахъуыды кæной.

**Скъоладзауты ныхасы рæзтыл кусынаен
программæйы бæрæггонд цæуы ныхасы темæтæ
(уыдоны бындурыл амынд цæуынц æвзаджы темæтæ)**

2-аг кълас:

«Скъола». «Сæрды мысинаегтæ». «Фæззæг». «Æгъдау – царды бындур». «Зымæджы нывтæ». «Куыст – царды цин». «Мæргътæ æмæ цæрагойтæ – нæ хæлæрттæ». «Уалдзæг». «Кæм райгуырдтæн, мæхи кæм базыдтон». «Ахъуыды кæн, базон» (хъæлдзæг радзырдтæ, уыци-уыцитæ, хынцинæгтæ)

2-аг кълас

(къуыри – 1,5 сах., æдæппæт – 51 сах.)

I. Æвзаг æмæ ныхасы тыххæй зониндзинаедтæ

1-аг къласы рацыд æрмæг зæрдыл æрлæууын кæнын (2 сах.)

Ныхас хъуыдыйæдтыл дих кæнын. Дзургæ æмæ фысгæ ныхас. Дзырд, хъуыдыйад. Текст. Дзырд æмæ уæнг. Мыртæ æмæ дамгъæтæ.

Мыртæ æмæ дамгъæтæ. Уæнг (14 сах.)

Хъæлæсон æмæ æмхъæлæсон мыртæ æмæ сæ дамгъæтæ.

Зылангон æмæ æзылангон мыртæ.

Дæргъвæтин æмхъæлæсонтæ, сæ растфыссынад.

Дамгъæтæ *гъ, къ, нь, ть, хъ, цъ, чъ* дзырдты мидæг.

Уырыссаг æвзагæй æрбайсгæ дзырдты дамгъæтæ э, ю, я, ж, ш, ц раст кæсын æмæ фыссын.

Дызæрдыггаг æмхъæлæсонты растфыссынад.

Дзырдты мырон-дамгъон раиртæст схемæтæм гæсгæ æмæ æнæ уыдонæй.

Мырты ахадындзинад дзырдты нысаниуæг бамбарынаг.

Алфавит. Дамгъæтæ алфавитон уагыл зонын, раст сæ дзурын. Алфавиты нысаниуæг.

Уæнг. Дзырд уæнгтыл дих кæнын. Дзырдтæ иу рæнхъæй иннаемæ уæнггай хæссын. Æмхъæлæсонтæ й æмæ у цы дзырдты ис, уыдон иу рæнхъæй иннаемæ хæссын. Хъæлæсон у æмхъæлæсон у-йæ иртасын. Дзырдты астау цы дæргъæтин æмхъæлæсонтæ ис, уыдон иу рæнхъæй иннаемæ хæссын.

Цавд. Дзырдты цавдон æмæ æнæцавдон уæнгтæ.

Дзырд (18 сах.)

Дзырды лексикон нысаниуæг (иумæйаг æмбарынад). Синонимтæ. Антонимтæ.

Номдар. Иумæйаг æмбарынад. Номдартæ сæ фæрстытæм гæсгæ иртасын.

Стыр дамгъæ адаймæгты, горæтты, хъæуты, дæтты, цæрагойты нæмтты.

Сæ нысаниуæгмæ гæсгæ хæстæг æмæ ныхмæвæрд дзырдтæ – номдартæ.

Миногон. Иумæйаг æмбарынад, фæрстытæ. Æууæлæвдисæг дзырдты ахадындзинад æвзаджы. Сæ нысаниуæгмæ гæсгæ хæстæг æмæ ныхмæвæрд миногонтæ.

Предметты нæмттæ æмæ сæ æууæлтæ æвдисæг дзырдты бастдзинад.

Мивдисæг. Иумæйаг æмбарынад, фæрстытæ. Архайдæвдисæг дзырдты ахадындзинад ныхасы. Сæ нысаниуæгмæ гæсгæ хæстæг æмæ ныхмæвæрд мивдисджытæ.

Хъуыдыйад (11 сах.)

Дыккаг къласы рацыд æрмæг зæрдыл æрлæууын кæнын (6 сах.)

Скъоладзаутæ 2-аг къласы фæудмæ базондзысты:

- æппæт дамгъæты нæмттæ;
- хъæлæсон æмæ æмхъæлæсон, зылангон æмæ æзылангон мыртæ;
- дамгъæтæ ё, э, ю, я, ж, ш, ц;
- уæнг; цавдон æмæ æнæцавдон уæнгтæ;
- дзырды лексикон нысаниуæг;
- синонимтæ æмæ антонимтæ;
- номдар, миногон æмæ мивдисæджы æмбарынагтæ, сæ фæрстытæ;
- хъуыдыйады арæзт;
- хъуыдыйады сæйраг уæнгтæ – сæйраг, зæгъинаг;
- æрхæцæн нысæнтты хуызтæ хъуыдыйады кæрон;
- хъуыдыйад раст хъæлæсы уагæй дзурын, кæсын зонын;
- хъуыдыйады мидæг фæрстыты руаджы дзырдты 'хсæн бастдзинагтæ бæрæг кæнын.
- хъуыдыйæдтæй текст аразын.
- тексты æмбарынад.

Скъоладзаутæ 2-аг къласы фæудмæ арæхсдзысты:

- дамгъæтæ алфавитон уагыл фыссын æмæ дзурынмæ;
- дамгъæтæ каллиграфин æгъдауæй раст фыссынмæ;
- дзырдтæ иу рæнхъæй иннаемæ уæнггай хæссынмæ;
- хъæлæсон у æмхъæлæсон у-йæ иртасынмæ;

- зылангон æмæ æзылангон æмхъæлæсонтæ кæрæдзийæ иртасынмæ;
- дамгъæтæ э, ю, я, ж, ш, щ раст кæсын æмæ фыссынмæ;
- сæрмагонд номдарты стыр дамгъæ фыссынмæ;
- дывæргонд æмхъæлæсонтимæ дзырдтæ раст фыссынмæ;
- мырон-дамгъон раиртæст кæнынмæ;
- дзырдты цавд æвæрынмæ;
- дзырдтæ сæ нысаниуджытæм гæсгæ хицæн кæнынмæ;
- номдартæ, миногонтæ, мивдисджытæ сæ фæрстытæм гæсгæ иртасынмæ;
- хъуыдыйады сæйраг æмæ фæрссаг уæнгтæ амонынмæ;
- хъуыдыйады кæрон стъæлф, фарсты æмæ хъæры нысæнттæ æвæрынмæ;
- хъуыдыйад раст хъæлæсы уагæй кæсынмæ;
- дзырдтæ æмæ цыбыр хъуыдыйæдтæ (3 – 5 дзырдæй) фыссынмæ;
- хицæн дзырдтæй хъуыдыйæдтæ аразынмæ;
- текст хъуыдыйæдтыл дих кæнынмæ;
- лавæрд схемæтæм гæсгæ хъуыдыйæдтæ аразынмæ;
- предметтæй тематикон къордтæ аразынмæ (ахуыргæнæн дзауматæ, уæлæдарæс, бинонтæ æ. æнд.);
- нывмæ гæсгæ цыбыр хъуыдыйæдтæ аразынмæ,
- хуымæтæг цыбыр хъуыдыйæдтæ фæрссаг уæнгтæй даргъдæр кæнынмæ;
- тексты темæ бæрæг кæнынмæ æмæ йын сæргонд хъуыды кæнынмæ;
- текст хъуыдыйæдтыл дих кæнынмæ;
- бæлвырд темæмæ гæсгæ радзырд хъуыды кæнынмæ;
- тексты мидис хи ныхæстæй дзурынмæ;
- тексты мидис фæрстытæм гæсгæ æвзарынмæ; хæйттыл æй дих кæнынмæ;
- текстæн сæргонд хъуыды кæнынмæ;
- тексты хæйттæ кæрæдзи фæдыл раст равæрынмæ;
- тексты хуыз иртасынмæ;
- хъуыдыйады мидæг дзырдты нысаниуджытæ бæрæг кæнынмæ;
- текстæн лексикон анализ кæнынмæ;
- текст аив æмæ раст кæсынмæ;
- текст хæйттыл дих кæнынмæ;
- текстæн сæргонд хъуыды кæнын кæнæ йæ æндæрæй баивынмæ;
- тексты сæйраг хъуыды æмæ йæ аразæн хæйттæ бæрæг кæнынмæ;
- фæрстытæн тексты дзуæппытæ агурынмæ;
- текстæн райдайæн æмæ кæрон хъуыды кæнынмæ.

Тематикон пълантә

2-аг кълас (51 сах.)

Урочы номыр. Ныхасы темә	Урочы темә	Фәлхатгәнинад аермәг	Скъоладзауты архайды хуызтә
1-аг. Скъола	Дзырд. Хъуыдыйад. Текст (1сах.)	Дзырд иртасын мыртә әмә дамгъәты дзыгуыртәй. Дзырдтәй хъуыдыйәдтә аразын. Тексты арәзт.	Бамбарын дзырды нысаниуәг; Бахъуыды кәнын: хъуыдыйад-коммуникацийы сәйраг иуәг кәй у; текст – сә хъуыдымә әмә грамматикон әгъдәуттәм гәсгә баст хъуыдыйәдтә. Әвзаджи иуәгтә кәрәдзиуыл барын: мыр, дзырд, хъуыдыйад. Дзырд әмә хъуыдыйад иртасын. Хицән хъуыдыйәдтә баст текстәй иртасын. Зонын цыбыр текст - әрфыст аразын. Әмхәст текст дих кәнын хицән хъуыдыйәдтыл. <i>Къордты куыст</i> – тексты фәрцы раргом кәнын темә, әрфыссын предмет, фәзынд. Нә нихас әххәст хъуыдыйәдтәй арәзт кәй у, уый әмбарын.
2-аг. Скъола	Мыртә әмә дамгъәтә, сә растфыссынад (1 сах.)	Хъәләсон мыртә. Әмхәләсон мыртә. Сә хицәндзинәдтә сын иртасын. Дамгъәты растфыссынад.	Сбәрәг кәнын әмә бамбарын, мыртә дзургәйә уәлдәф дзыхәй куыд рацәуы, уый. Мыртә раст дзурын. Дамгъуат зәрдыл әрләууын кәнын. Цавдон уәнгтә хицән кәнын. Мыртән сә дамгъәтә фысты мидәг раст бәрәг кәнын. Бамбарын, цы у диалогон нихас. Кәрәдзимә хъусын ахуыр кәнын. <i>Къәйттәй куыст</i> – диалогон нихасы архайын. Искәй фәрстытәм ләмбынәг хъусын әмә сын бәлвырд, хъуыдыджын дзуәппытә дәттын.
3-4-әм. Сәрды	Хъәләсон мыр әмә	Мыртә әмә дамгъәтә, сә	Мыртә раст дзурын. Сә дамгъәтә сын фысты

<p>мысинагтæ.</p>	<p>йæ дамгъæ. Æмхъæлæсон мыр æмæ йæ дамгъæ (2 сах.)</p>	<p>хицæндзинаедтæ.</p>	<p>мидæг раст нысан кæнын. Хæццæйæ лæвæрд дамгъæтæй дзырдтæ аразын. Цы ног дзырдтæ базыдтой, уыдон тексты агурын æмæ сын сæ нысаниуджытæ бæрæг кæнын. <i>Къордты куыст</i> – нывмæ гæсгæ радзырд аразын; текстæн сæргонд дæттын; текст хæйттыл дих кæнын æмæ алы хайæн дæр сæргонд дæттын.</p>
<p>5-6-æм. Сæрды мысинагтæ.</p>	<p>Зылангон æмæ æзылангон æмхъæлæсонтæ (2 сах.)</p>	<p>Æмхъæлæсон мыртæ. Хъæлæсонтæ. Мыртæ раст дзурын, сæ хицæндзинаедтæ сын иртасын.</p>	<p>Хъус æрдарын, æмхъæлæсон мыртæ дзургæйæ, дзураен оргæнтæй кæцытæ архайынц, уымæ. Сæ хицæндзинаедтæ сын бæрæг кæнын; Дзырдты цухгонд бынæттæ хъæугæ дамгъæтæй æххæст кæнын зонын. Иу æмхъæлæсонæй цы дзырдтæ хицæн кæнынц, ахæмтæ хъуыды кæнын. Бамбарын, монолог цы у, уый.</p>
<p>7-æм. Сæрды мысинагтæ.</p>	<p>«Дæргъвæтин æмхъæлæсонтæ æмæ сæ растфыссынад (1сах.)</p>	<p>Зылангон æмхъæлæсонтæ. Æзылангон æмхъæлæсонтæ.</p>	<p>Хъус æрдарын, æмхъæлæсон мырты растдзурынадмæ. Бамбарын, дзургæйæ дæргъвæтинæй цы æмхъæлæсонтæ хъуысынц, уыдон фысты мидæг дывæргондæй фыссын кæй хъæуы, уый. <i>Къордты куыст</i> – радзырдæн сæргонд хъуыды кæнын. Аргъ скæнын къорды иннæ уæнгты варианттæн. Иумæ равзарын ахадгæдæр сæргонд. Нывмæ гæсгæ куыст бакæнын.</p>
<p>8-æм. Сæрды мысинагтæ.</p>	<p>Дамгъæтæ <i>дз, дж, гъ, къ, нь, тъ, хъ, цъ, чъ</i> дзырдты мидæг (1сах.)</p>	<p>Мырты раст дзурынад. Диалог. Монолог. Дыгай æмхъæлæсонтæй арæзт дамгъæтæ. Тексты арæзт.</p>	<p>Хъус æрдарын дыгай нысæнтгæй арæзт æмхъæлæсонтæм, сæ растфыссынадмæ. Бахъуыды кæнын ацы æмхъæлæсонтæ нымæд кæй цæуынц иу мыр æмæ иу дамгъæйыл. Дзырдтæн мырон анализ кæнын. Текст кæсгæйæ хъус дарын ацы орфограммæмæ. Дзырдтæ цухгонд дамгъæтæй æххæст кæнын. Сфæлдыстадон куыст - нывмæ гæсгæ хъуыдыйæдтæ хъуыды кæнын. Текстæй æвзаргæ фыст кæныныл ахуыр кæнын. Тексты хъуыды</p>

			иртасын. Текстæй æвзаргæ фыст кæнын. Лæвæрд темæйыл иумæ аныхас кæнын – диалог.
9-æм. Фæззæг.	Уырыссаг æвзагæй æрбайсгæ дзырдты дамгъæтæ <i>э, ю, я, ё, ш, щ (1сах.)</i>	Мыртæ æмæ дамгъæтæ, хъæлæсонтæ æмæ æмхъæлæсонтæ.	Бамбарын, ацы мыртæ цавæр дзырдты æмбæлынц. Хъус æрдарын, æрбайсгæ дзырдты ирон æвзаджы цы ивддзинæдтæ æрцауы, уымæ. Хи дæнцæгтæ хæссын.
10-æм. Фæззæг.	Алфавит (1сах.)	Мыртæ раст дзурын. Дыгай нысæнттæй арæзт дамгъæтæ. Зæрдыл æрлæууын кæнын мырты равæрд дамгъуаты.	Бамбарын, алы мырæн дæр дамгъуаты йæхи сæрмагонд бынат кæй ис. Дзырдтæ алфавиты уагмæ гæсгæ дзурын æмæ фыссыныл фæлтæрын. Текст хæйттыл дих кæнын. Логикон хъуыдыкæнынад рæзын кæнын – алфавиты кæрæдзийы фæдыл бæлвырд фæткыл æвæрды фæрцы æмæ сæ нымæцтæм гæсгæ базонын дамгъæтæ æмæ афтæмæй сбæрæг кæнын цæрагойты нæмттæ.
11-æм. Æгъдау – царды бындур	Уæнг æмæ дзырд (1сах.)	Хъæлæсонтæ. Æмхъæлæсонтæ.	Уæнг цы у, уый бамбарын. Дзырдтæ уæнгтыл дих кæнын. Агурын дзырдтæ уæнгты бæлвырд нымæцтæм гæсгæ. Дзырдты уæнгты нымæц бæрæг кæнын. Дзырдтæ схемæтæм гæсгæ аразын. Хæццæйæ лæвæрд уæнгтæй дзырдтæ аразын. Нывтæм гæсгæ хъуыдыйæдтæ аразын. Æмбисæндты мидис æмбарын кæнын.
12-æм. Æгъдау – царды бындур	Дзырдтæ иу рæнхъæй иннæмæ уæнггай хæссын (1сах.)	Уæнг. Дзырдты дихкæнынад уæнгтыл.	Бамбарын дзырд иу рæнхъæй иннæмæ хæссыны æгъдæуттæ. Фысты мидæг раиртæстæй раст пайда кæнын. Бамбарын, иууæнгон дзырдтæ æмæ иу хъæлæсонæй конд уæнгтæ иу рæнхъæй иннæмæ хæссыны æгъдæуттæ. Хæрзæгъдау уæвыны уæгæвæрдтæ хынцын
13-æм. Æгъдау – царды бындур	Æмхъæлæсонтæ <i>й, у</i> кæм ис, ахæм дзырдтæ иу рæнхъæй иннæмæ хæссын	Хъæлæсон æмæ æмхъæлæсон мыртæ æмæ дамгъæтæ. Уæнг. Дзырдтæ иу рæнхъæй иннæмæ хæссыны æгъдæуттæ.	Хъæлæсон <i>у</i> æмæ æмхъæлæсон <i>у-йы</i> хицæндзинад бахъуыды кæнын. Цухгонд бынæттæ хъæугæ дамгъæтæй æххæст кæнын. Æмхъæлæсонтæ <i>й</i> кæнæ <i>у</i> цы дзырдты ис, уыдон иу рæнхъæй иннæмæ хæссын.

	(1сах.)		Æмхæццæйæ лæвæрд дзырдтæй хъуыдыйæдтæ аразын. Тексты хъуыды нывимæ барын – текстæй нывы цы бынат æвдыст æрцыд, уый ссарын зонын.
14-æм. Æгъдау – царды бындур	Дывæргонд æмхæлæсонтæ астауæй цы дзырдты ис, уыдон иу рæнхъæй иннæмæ хæссын (1сах)	Дæргъæтин æмхæлæсонты растфыссынад. Дзырдтæ иу рæнхъæй иннæмæ хæссыны æгъдауттæ.	Дывæргонд æмхæлæсонтæ цы дзырдты ис, уыдон иу рæнхъæй иннæмæ хæссын. Нывмæ гæсгæ хъуыдыйæдтæ аразын, дывæргонд æмхæлæсонтæ цы дзырдты ис, уыдон иу рæнхъæй иннæмæ раст хæсгæйæ. Тексты мидис æмæ ныв кæрæдзиуыл барын. <i>Къордты куыст</i> – дыууæ радзырды архайджыты миниуджытæ барын. Хи хъуыдытæ æмбарын кæнын, иннæты хъуыдытимæ сæ барын. Хъус æрдарын хи хорз дарыны æгъдауттæм. Радзырды мидис йæ сæргондимæ барын. Хистæрмаæ хъусын – хорз æгъдауы нысан. Хорз æмбалы миниуджытæ. Хи хъуыдытæ дзурынмæ арæхсын.
15-æм. Æгъдау – царды бындур	Цавд. Дзырдты мидæг цавдон æмæ æнацавдон уæнгтæ (1сах.)	Мыртæ раст дзурыныл фæлтæраентæ. Хъæлæсон мыртæ. Уæнг.	Кæсгæйæ хъæлæсы уагæй раст рахицæн кæнын зонын цавдон уæнг, дзырд, фразæ. Бамбарын цавд цы у, уый. Хæццæйæ лæвæрд хъуыдыйæдтæй баст текст аразын.
16-æм.	Контролон куыст (1сах.)		
17-æм. Зымæджы нывтæ.	Дзырдты лексикон нысаниуджытæ (1сах.)	Дзырд иртасын мырты дзыгуыртæй. Дзырдты тематикон къордтæ.	Дзырдтæ сæ нысаниуджытæм гæсгæ хицæн кæнын, тематикон къордтæ сæ аразын. Лæвæрд дзырдты нысаниуджытæ бæрæг кæнын бæлвырд тексты, стæй сæ райсын æндæр контексты. Зæгъын хи фиппайнагтæ. Тексты сæйраг хъуыды бæрæг кæнын. Тексты хицæн хæйтты æхсæн бастдинаедтæ агурын. Тексты алы хайы дæр хъуыдыйæдты æхсæн бастдинаедтæ агурын. Арæхсын, хъуыдыйæдтæ цы дзырдты фæрцы баст

			цауынц, уыдон агурынмæ.
18-æм. Зымæджы нывтæ.	Синонимтæ (1сах.)	Дзырды лексикон нысаниуджытæ иртасын.	Синонимты руаджы равдисын дзырды алыхуызон фæлгъуызтæ. Дзырдтæн синонимтæ агурын. Тексты синонимтæ агурын. Арæхсын, бæлвырд хъуыды зæгъынæн синонимон рæнхъæй хъæугæ дзырд равзарынмæ. Нывмæ гæсгæ хъуыдыйæдтæ аразын зонын. <i>Къæйттæй куыст</i> – цæсгæмттæм гæсгæ каст.
19-æм. Зымæджы нывтæ	Антонимтæ (1сах.)	Дзырдты алыхуызон нысаниуджытæ бæрæг кæнын.	Зонын антонимты æмбарынад. Нывтæм гæсгæ бæрæг кæнын, дзырдтæн ныхмæвæрд нысаниуджытæ кæй вæййы, уый. Тексты антонимтæ агурын. Арæхсын, бæлвырд хъуыды зæгъынæн антонимон къæйттæй хъæугæ дзырд æвзарын.
20-21-æг. Куыст – царды цин	Номдары иумæйаг æмбарынад, йæ фæрстытæ (2сах.)	Фæрстытæ <i>чи?</i> æмæ <i>цы?</i> -йæн дзуаппдæттæг дзырдтæ.	Дзырдты къордтæй хицæн кæнын предметты нæмттæ æвдисæг дзырдтæ. Дзырдтæм хъæугæ фæрстытæ дæттын зонын, къордтæ сæ кæнын. Дзырдбыд баххæст кæнын. Базонын уыци-уыциты дзуаппытæ. Схемæты фæрстытæм гæсгæ хъуыды кæнын хъæугæ дзырдтæ. Хатдзæгтæ кæнын, хи куыд дарын хъæуы, ууыл хъуыды кæнгæйæ.
22-æг. Куыст – царды цин	Стыр дамгъæ адæймæгты нæмтты (1сах.)	Номдар. Диалог. Хъуыдыйад.	Сæрмагонд нæмттæ æмæ иумæйаг нæмтты хицæндзинæдтæ. Сæрмагонд нæмтты растфыссынад. Текстæн кæрон хъуыды кæнын. Нывтæм гæсгæ хъуыдыйæдтæ хъуыды кæнын. Хъуыдыйæдты дзырдтæ сæ бынæттæй раст баивынмæ арæхсын.
23-æг. Куыст – царды цин	Стыр дамгъæ горæттæ, хъæутæ, уынгтæ æмæ дæтты сæрмагонд нæмтты (1сах.)	Сæрмагонд нæмтты растфыссынад. Цавд æвæрыны æгъдæуттæ.	Стыр дамгъæйы æмбарынад. Цухгонд бынæттæ æххæст кæнын. Дзырдтæ къордтæ кæнын – сæрмагонд æмæ иумæйаг номдартæ. Логикон хъуыды рæзын кæнын – уыци-уыцийы дзуапп базонын; ребус райхалын. Хи дæнцæгтæ хæссын,

			кæрæдзийы дзуæппытæм хъус æрдарын, аргъ сын скæнын.
24-æм. Куыст – царды цин	Стыр дамгъæ цæрæгойты нæмтты (1сах.)	Сæрмагонд нæмттæ. Стыр дамгъæ. Номдар. Хъуыдыйад.	Цæрæгойтæн лæвæрд нæмтты растфыссынад. Цухгонд бынæттæ баххæст кæнын. Цыбыр радзырд æрхъуыды кæнын, цæрæгойты нæмттæй спайда кæнгæйæ. Кæрæдзимæ хъусын æмæ фæрстытæн хъæугæ дзуæппытæ дæттын. Хъуыды зæгъынаен синонимон рæнхъæй хъæугæ дзырд рахицæн кæнын.
25-28-æм. Мæргътæ æмæ цæрæгойтæ – нæ хæлæрттæ	Миногонты иумæйаг æмбарынад (4сах.)	Номдар, йæ фæрстытæ. Синонимтæ. Антонимтæ.	Базонын миногоны æмбарынад. Бахъуыды йын кæнын йæ фæрстытæ. Бамбарын миногоны ахадьндзинад хъуыдыйады. Сæ хъуыдымæ гæсгæ хæстæг æмæ ныхмæвæрд миногонтæ иртасын; алгоритм аразын –бæрæг кæнын дзырдты нысаниуджытæ, стæй сæ къордтæ кæнын. Предметтæ сæ æууæлтæм гæсгæ хицæн кæнын. Дзырдтæм фæрстытæ раст дæттын зонын.. Тексты миногонтæ агурынмæ арахсын. <i>Къордты куыст</i> – тексты лæвæрд æууæлæвдисæг дзырдтæ ивын сæ хъуыдымæ гæсгæ хæстæг æмæ ныхмæвæрд миногонтæй.
29-æм. Мæргътæ æмæ цæрæгойтæ – нæ хæлæрттæ	Предметтæ æмæ сæ æууæлæвдисæг дзырдты бастдзинад (1сах.)	Номдар, йæ фæрстытæ. Миногон, йæ фæрстытæ.	Номдар æмæ миногоны бастдзинæдтæ бæрæг кæнын. Иу дзырдæй иннæмæ фарст дæттын зонын. Фæрстытæй пайда кæнгæйæ дзырdbæстытæ аразын. Тексты миногонтæ агурын.
30-34-æм. Уалдзæг	Мивдисæг, йæ иумæйаг æмбарынад (5сах.)	Номдар. Синонимтæ. Антонимтæ. Тексты араэт. Монолог.	Базонын, мивдисæджы æмбарынад, йæ фæрстытæ. Зонын тексты абзацтæ раст равæрын. Предметтæн архайдæвдисæг дзырдтæ агурын зонын. Предмет йæ æууæлтæм гæсгæ базонын. Дзырдбыд æххæст кæнын архайдæвдисæг дзырдтæй.. Мивдисæджы нымæц бæрæг кæнын. Лæвæрд мивдисджытæй пайдагæнгæйæ, радзырд

			фыссын ахуыр кæнын. Тексты мидис нывимæ барын. Тексты бæлвырд искæцы бынат агурынмæ арæхсын <i>Къæйттæй куыст</i> – цæсгæмттæм гæсгæ кæсын.
35-37-æм. Кæм райгуырдтæн, мæхи кæм базыдтон	Хъуыдыйад – баст ныхасы бындур (3сах.)	Номдар. Миногон. Мивдисæг. Дзырдты æхсæн бастдинаедтæ фæрстытæм гæсгæ бæрæг кæнын.	Хъуыдыйад. Дзырд æмæ хъуыдыйады хицæндзинад. Æххæст текст хицæн хъуыдыйæдтыл дих кæнын. Тексты бæрæг кæнын хъуыдыйæдты нымæц. Хъуыдыйæдты агурын сæ хъуыдымæ гæсгæ хæстæг æмæ ныхмæвæрд дзырдтæ. Лæвæрд дзырдтæй хъуыдыйæдтæ аразын. Радзырдæн сæргонд хъуыды кæнын. Нывмæ гæсгæ хъуыдыйæдтæ аразын.
38-æм. Кæм райгуырдтæн, мæхи кæм базыдтон	Стыр дамгъæ хъуыдыйады райдайæны (1сах.)	Хъуыдыйад. Стыр дамгъæ . Хъуыдыйæдты арæзт дзырдтæй. Номдар. Миногон. Мивдисæг.	Нывмæ гæсгæ куыст – цыбыр радзырд аразын. Хъус дарын, хъуыдыйады райдайæны стыр дамгъæ фыссын кæй хъæуы, уымæ. Хæццæйæ лæвæрд дзырдтæй аразын хъуыдыйæдтæ.
39-40- æм. Кæм райгуырдтæн, мæхи кæм базыдтон	Ахуыр кæнæм хъуыдыйæдтæ сæ загъды нысанмæ гæсгæ хицæн кæнын (2сах.)	Хъуыдыйад. Диалог. Синонимтæ. Антонимтæ. Сæрмагонд нæмтты растфыссынад. Цавд.	Бамбарын стъæлф, хъæры нысан, фарсты нысæнтты растæвæрынад. Хъус дарын, хъуыдыйæдтæ сæ загъды нысанмæ гæсгæ куыд дих кæнынц, уымæ. Зæрдыл дарын, цы уавæрты сæ цæуы пайдагонд, уымæ. Логикон хъуыдыкæнынад рæзын кæнын – уыци-уыциты дзуæппытæ базонын
41-42-æм. Кæм райуырдтæн, мæхи кæм базыдтон	Хъуыдыйады сæйраг уæнгтæ (2сах.)	Мивдисæг. Номдар. Миногон. Синонимтæ. Антонимтæ. Хъуыдыйады арæзт.	Бамбарын, хъуыдыйады кæй кæнæ цæй кой цæуы, стæй уыдоны тыххæй та цы загъдæуы. Сæйраг уæнгтæ бæрæг кæнын сæ фæрстытæм гæсгæ. Хъуыдыйæдты цухгонд бынæттæ æххæст кæнын хъæугæ сæйраг уæнгтæй , бамбарын кæнын сæ равзæрст. Схемæтимæ кусын – фæрстытæй æмæ къæлæтты

			лæвæрд дзырдтæй пайда кæнгæйæ аразын хъуыдыйæдтæ. Дзырдбыд æххæст кæнын.
43-æм.	Контролон куыст (1 сах.)		
44-45-æм. Кæм райгуырдтæн, мæхи кæм базыдтон	Хъуыдыйады мидæг фæрстыты руаджы дзырдты æхсæн бастдинаедтæ бæрæг кæнын (2сах.)	Хъуыдыйад. Сæйрат. Зæгъинаг. Мивдисæг.	Бамбарын, дзырдтæ хъуыдыйады мидæг кæрæдзиуыл куыд баст сты, уый. Дзырдтæм фæрстытæ дæттын æмæ сæ хъуыдыйæдты раст æвæрын. Схемæтæм гæсгæ хъуыдыйæдтæ аразын. Тексты агурын сæ хъуыдымæ гæсгæ хæстæг дзырдтæ. Хæццайæ лæвæрд дзырдтæй хъуыдыйæдтæ аразын зонын.
46-æм. Ахъуыды кæн, базон.	Рацыд æрмæг зæрдыл æрлæууын кæнын». Мыртæ æмæ дамгъæтæ. Зылангон æмæ æзылангон æмхъæлæсонты хицæндзинаедтæ (1сах.)	Алфавит. Хъæлæсон æмæ æмхъæлæсон мырты хицæндзинаедтæ. Уæнг. Цавдон æмæ æнаæцавдон уæнгтæ, сæ хицæндзинаедтæ.	Мыртæ раст дзурын, фысты мидæг сæ раст бæрæг кæнын. Иртасын зылангон æмæ æзылангон æмхъæлæсонтæ, сæ хицæндзинаедтæ. Дзырдтыл цавд раст æвæрын. Фæрстытæн дзуæппытæ дæттын; бамбарын, иу мыр кæнæ иу уæнгæн цы стыр ахадындзинад ис, уый. <i>Къордты куыст</i> – нывтæй пайда кæнгæйæ, баххæст кæнын хъуыдыйæдтæ. Тексты рæдыдтытæ агурын.
47-æм Ахъуыды кæн, базон	Дзырдтæ сæ нысаниуджытæм гæсгæ иртасын (1сах.)	Лексикон нысаниуæг. Синонимтæ. Антонимтæ. Хъуыдыйад. Хъуыдыйады сæйраг уæнгтæ. Диалогон ныхас.	Дзырдтæн синонимтæ æмæ антонимтæ агурын. Тексты агурын сæ хъуыдымæ гæсгæ хæстæг æмæ ныхмæвæрд дзырдтæ, сæ хицæндзинаедтæ сын иртасын.
48-æм. Ахъуыды кæн, базон	Дзырдтæ сæ фæрстытæм гæсгæ иртасын (1сах.)	Номдар. Миногон. Мивдисæг. Антонимтæ. Синонимтæ.	Зонын ныхасы хæйттæ, сæ фæрстытæ: <i>чи? цы? цавæр? цыхуызæн? цы ми кæны? цы ми кæның?</i> Схемæтæм гæсгæ аразын хъуыдыйæдтæ. Логикон хъуыдыкæнынад рæзын кæнын –тексты хæслæвæрды фарстæн дзуапп раттын. Лæвæрд дзырдтæй пайдагæнгæйæ ныффыссын цыбыр радзырд

<p>49-æм. Ахъуыды кæн, базон</p>	<p>Хъуыдыйад (1сах)</p>	<p>Хъуыдыйад – дзырдтæй арæзт. Дзырдты бастдзинад хъуыдыйады мидаг.</p>	<p><i>Къордты куыст:</i> спайда кæнын алгоритмæй – раздæр дзургæйæ нывтæм гæсгæ равзарын фæлтаæрæны хæслæвæрд, стæй хъуыдыйæдтæ ныффыссын. Дзырдты æхсæн бастдзинадтæ бæрæг кæнын. Бамбарын, иу мыр дзырды нысаниуæг куыд айвы, æмæ æппæт тексты мидис дæр куыд фендæрхуызон вæййы. Хъуыдыйæдтæ хибарæй хъуыды кæнын.</p>
<p>50-æм. Ахъуыды кæн, базон</p>	<p>Афæдзы дæргы рацыд æрмæгыл афæлгæст (1сах.)</p>	<p>Мыртæ æмæ дамгъæтæ. Хъæлæсонтæ æмæ æмхъæлæсонтæ, сæ хъицæндзинæдтæ. Ныхасы хæйттæ. Хъуыдыйад.</p>	<p>Тексты мидис æмбарын. Зæрдыл æрлæууын кæнын, цы мыртимæ базонгæ сты, уыдон, семæ æрхъуыды кæнын дзырдтæ, сæвæрын сыл цавды нысæнттæ. Тексты агурын номдартæ сæ æууæлæвдисæг æмæ архайдæвдисæг дзырдтимæ. Баивын тексты сæргонд. Аргъауы мидис хи ныхæстæй дзурын.</p>
<p>51-æм.</p>	<p>Контролон куыст (1сах.)</p>		<p>Ахуыргæнæджы кастмæ лæмбынæг хъусын, фиппайын æппæт орфограммæтæ дæр æмæ сæ раст фыссын.</p>

